

Н. М. Мойсеєва

Філатов Володимир Петрович

ФІЛАТОВ Володимир Петрович (15(27). 02. 1875, с. Михайлівка Пензенської губернії, Росія — 30. 10. 1956, Одеса) — лікар-офтальмолог, хірург. Доктор медицини (1908), академік АН УРСР (1939) та АМН СРСР (1944). Заслужений діяч науки УСРР (1935). Герой Соціалістичної Праці (1950). Сталінська премія (1941). Золота медаль імені І. Мечникова АН СРСР (1951). Закінчив гімназію у м. Симбірськ (нині Ульяновськ, РФ, 1892), медичний факультет Московського університету (1897). Відтоді був ординатором університетської очної клініки та працював у Московській очній лікарні; від 1903 — у очній клініці Новоросійського університету в Одесі; 1911—56 — завідувач кафедри очних хвороб Одеського медичного інституту та голова Одеського офтальмологічного товариства; водночас 1936—56 — засновник і перший директор Інституту експериментальної офтальмології (нині Інститут очних хвороб і тканинної терапії НАМНУ, що носить ім'я Ф.); 1946—56 — засновник і перший головний редактор часопису «Офтальмологический журнал». Депутат ВР УРСР 1—4-го скликань (1938—56). Вивчав проблеми лікування глаукоми, трахоми, обґрунтував вчення про біогенні стимулятори. Розробив і запровадив у практику оригінальний метод відновлювальної хірургії, відомий як «філатовське кругле стебло», вперше використав для пересадки рогівки ока від трупа, запропонував новий метод вимірювання внутрішньоочного тиску — еластотонометрію, винайшов багато оригінальних офтальмологічних інструментів. 20 лютого 1931 заарештований за звинуваченням в участі у контрреволюційній військово-офіцерській організації, після 2-х місяців ув'язнення звільнений. Під час 2-ї світової війни на евакуації в Ташкенті проводив операції у шпиталях. 1950 професором дерматовенерології Ясського університету медицини та фармації Г. Настасе був номінований на Нобелівську премію з фізіології або медицини за

створення методу пересадки рогівки ока. Брав активну участь у громадському житті Одеси, докладав зусиль для збереження релігійних пам'яток міста, писав вірші, поеми, картини. Автор спогадів «Мои пути в науке» (О., 1955). У 1961 РМ СРСР заснувала премію його імені «За найкращу роботу з офтальмохірургії та пластичної хірургії», 1962 випущено поштову марку СРСР із його зображенням. В Одесі в Інституті очних хвороб і тканинної терапії НАМНУ створено кабінет-музей Ф., також встановлено пам'ятник і три меморіальних дошки, у Дніпрі — погруддя. Його ім'ям названо астероїд № 5316, вулиці та проспекти в Одесі, Запоріжжі, Мінську та ін. містах колишнього СРСР. 2005 Національний банк України випустив ювілейну монету, присвячену Ф.

Основні праці

Случай нескольких врожденных аномалий со стороны глаз. К., 1898; Учение о клеточных ядрах в офтальмологии. О., 1908; Круглый стебель в офтальмологии. Москва, 1943; Оптическая пересадка роговицы и тканевая терапия. Москва, 1945; Тканевая терапия. Ташкент, 1948; Перспективы дальнейшего развития проблемы пересадки роговицы // Офтальмологический журнал. 1954. № 2; Избранные труды: В 4 т. К., 1961; Научное познание и мир человека. Москва, 1989.

Рекомендована література

1. Кальфа С. Ф., Ершкович И. Г., Бушмич Д. Г. Жизненный путь академика Владимира Петровича Филатова: Сб. науч. работ, посвящ. 70-летию академик В. П. Филатова. О., 1946;
2. Пучковская Н. А. В. П. Филатов. Москва, 1969;
3. Владимир Петрович Филатов (1875—1956): Биобиблиогр. указ. К.; О., 1975;
4. Мокряк Г. И. Академик Владимир Петрович Филатов: Художественно-документальный роман в трех книгах. О., 2004;
5. Веденєєв В. Соціокультурні погляди академіка В. П. Філатова у світлі невідомих документів радянських спецслужб (до 140-ї річниці з дня народження вченого) // Культура і сучасність. 2015. № 2.

Бібліографічний опис:

Філатов Володимир Петрович / Н. М. Мойсеєва // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-77805>. – Останнє поновлення : 2025.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).